SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

Jild 3, Son S/8
2023

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V3SI8Y2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ S/8 (3)-2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Рахман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич –филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич - юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шохида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васила Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович –сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич –сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:
Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал:
https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Намазова Умида Нормуродовна
ФРАГМЕНТЫ ИЗ ИСТОРИИ САМАРКАНДСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА ВЕТЕРИНАРНОЙ МЕДИЦИНЫ, ЖИВОТНОВОДСТВА И БИОТЕХНОЛОГИЙ (1929-1945 ГОДЫ)........ 10-15

Эрназаров Туйгун Раджабович
ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ТАМОЖЕННОЙ СЛУЖБЫ ТУРКЕСТАНСКОГО ГЕНЕРАЛ-ГУБЕРНАТОРСТВА: КЛЮЧЕВЫЕ МОМЕНТЫ И ДОСТИЖЕНИЯ........ 16-21

Хужаниязов Уктам Ешбаевич
"ҚОРАҚАЛПОҚФИЛЬМ" СТУДИЯСИ ҲУЖЖАТЛИ ФИЛЬМЛАРИДА ТАРИХИЙ МАВЗУЛАР ТАЛҚИНИ........ 22-27

Шаимкулов Азамат Холмуратович
ҚАЙТА ҚУРИШ ДАВРИ МАТБУОТИДА ИҚТИСОДИЙ МАСАЛАЛАР ТАЛҚИНИ........ 28-38

Муродов Ҳалим Салимович
ТУРИЗМ РИВОЖИ ТАРИХИГА БИР НАЗАР........ 39-46

Юлдашев Саиданварбек Бахромжон ўғли
ФАРҒОНА ВОДИЙСИНИНГ– ҚОРАХОНИЙЛАР ТОМОНИДАН ЗАБТ ЭТИЛИШИ ТАРИХИДАН........ 47-51

Shonazarova Nargiza
TOSHKENT SHAHRIDA "OBOD MAHALLA" DASTURI VA UNING IJROSI XUSUSIDA AYRIM MULOHAZALAR........ 52-57

Axmadova Nafisa Axmad qizi
O'ZBEKISTON VA FRANSIYA MADANIY ALOQALARINING RIVOJLANISHI........ 58-64

Qodirova Ra'no Mamirjonovna
O'ZBEKISTON SSR MAKTABLARIDA 1930-YILLARNING IKKINCHI YARIMIDA TARIX FANINING O'QITILISHI........ 65-70

Yunusxo'jayev Habibulla Zafar g'o'li
SHARQDA KUCHLI IJTIMOIY HIMOYA TIZIMI TARIXI........ 71-75

Нарбеков Абдикамил
НАЦИОНАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА СОВЕТСКОГО ГОСУДАРСТВА В ТУРКЕСТАНЕ И ЕГО СУЩНОСТЬ........ 76-80

Alimova G'unchaxon Baxadirovna
JAMIYAT TARAQQIYOTINING TARIXIY RIVOJLANISH ASOSLARI DIN VA DAVLAT MISOLIDA........ 81-85

Jumanazarova Fotima
XOTIN QIZLAR BANDLIGINI TA'MINLASH TIZIMINING SHAKLLANISH JARAYONI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI........ 68-93

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Ziyodilloev Khushnud Rahimboevich
PORTFOLIO OPTIMIZATION OF COMMERCIAL BANK CREDITS: A LITERATURE REVIEW........ 94-100

Hamrayev Amirzoda
ISLOMIY MOLIYA XIZMATLARINI KO‘RSATUVCHI TASHKILOTLAR KAPITAL STRUKTURASI SAMARADORLIGI TAHLILI 101-109

Хайтбоева Нигора Бакмататовна
ТЎҚИМАЧИЛИК САНОАТ КОРХОНАЛАРИДА МАРКЕТИНГ СТРАТЕГИЯСИДАН ФОЙДАЛАНИШ БЎЙИЧА ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАР ТАЖРИБАЛАРИ 110-119

Xalilov Qahramon Qurbonboyevich
MINTAQADA TURIZM HUNARMANDCHILIK KLASTERINI SHAKLLANTIRISHNING DESTINATSION MODELI....120-132

Махмудов Турсунпулат Давронович
ИНВЕСТИЦИЯ МАНБАЛАРИНИНГ МИНТАҚА ИҚТИСОДИЁТИГА ТАЪСИРИ 133-144

Ishchanova Salomat
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA MARKETING FAOLIYATINING O‘RNI....145-150

Мўйдинова Зилола Вохид қизи
ЧЕГАРА БОЖХОНА ПОСТЛАРИ ФАОЛИЯТИДА “АВТОМАТЛАШТИРИЛГАН ЙЎЛОВЧИ ҲАРАКАТИ” МОБИЛ ИЛОВАСИНИ ЖОРИЙ ЭТИШ ОРҚАЛИ ИҚТИСОДИЙ ТАҲЛИЛНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ....151-158

Samandarov O‘gabek, Ismoilov Shohjahon
TURIZMNI RIVOJLANTIRISH OMILLARI VA ULARNING O‘ZIGA XOS JIHATLARI 159-164

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Саидова Камола Ускамбаевна
ФЕНОМЕН СВОБОДЫ ДЛЯ ЧЕЛОВЕКА И ОБЩЕСТВА: КОМПАРАТИВИСТСКИЙ АНАЛИЗ 165-173

Omonturdiyev Orzu G‘afforovich
INSONNING MA’NAVIY MOHIYATINI SHAKLLANTIRISHDA QADRIYATLARNING AHAMIYATI 174-179

Очилова Гузаль Араловна
ЮКСАК МАЪНАВИЯТ–МАНФААТЛАР БИРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ....180-185

Nurmatova Umida Jalolidinovna
MUTOLAA, SAVODXONLIK VA TA’LIMNING ANTINOMIK XUSUSIYATLARI....186-192

Vafayeva Dilafruz Artikovna
AHMAD YASSAVIY TASAVVUFIY TA’LIMOTIDA MA’NAVIY BARKAMOLLIK....193-198

Karimov Zafarbek Ataboyevich
IJTIMOIY-PSIXOLOGIK MEXANIZMLARINING SOG‘LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHDAGI AHAMIYATI....199-202

Bozorova Ro‘zigul Sharofovna
MEHRSIZLIK HODISASINI KELTIRIB CHIQARUVCHI OMILLAR 203-212

Xudoyberdieva Anorabonu Hayotovna
DINIY MANBALARDA IJTIMOIY HAMKORLIK O‘OYALARI 213-218

Tursunkulova Shaxnoza Tuychiyevna
TASAVVUF FALSAFASIDA GO‘ZALLIKNING IMMANENT JIHATLARI 219-224

Dehqonov Behzod Baxtityorovich
YANGI OʻZBEKISTONDA UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI QURISHDA YETTI PIRNING BAGʻRIKENGLIK GʻOYALARINI OʻRNI VA AHAMIYATI 225-230

Abdullayeva Firuza Sharipovna
NASIRIDDIN TUSIYNING IDROK NAZARIYASI VA KOMILLIK FALSAFASI 231-236

Murtozayev Shahobiddin Baxriddinovich
SHIHOBUDDIN UMAR SUXRAVARDIYNING "AVORIF UL -MAORIF" ASARI VA UNDA ILGARI SURILGAN GʻOYALAR 237-243

Ибрагимов Солижон Эргашович
АХБОРОТ ХУРУЖИ ВА "ОММАВИЙ МАДАНИЯТ" ТАҲДИДИ....................244-251

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Qodirova Mukaddas Togʻayena
BIZNES DISKURSINING MURAKKAB LINGVISTIK TABIATI....................252-257

Abdullayev Ikramjon Xashimdjanovich
DIFFERENT APPROACHES TO THE QUANTITATIVE-STATISTICAL CHARACTERISTICS OF PARTS OF SPEECH IN THE ENGLISH LANGUAGE 258-265

Hamroyeva Sharifa Shukur qizi
TARJIMADA MILLIY SOʻZLARNING BERILISHI (OYBEKNING "NAVOIY" ROMANI INGLIZCHA TARJIMASI MISOLIDA) 266-271

Olimova Gulfiza Muradullayevna
BADIIY SAN'AT TURLARINING XORAZM DOSTONLARIDA QOʻLLANILISHI....................272-281

Айниддинов Иқрориддин Шарифович
АДАБИЙ МАНБАЛАРДА АШРАФ САМАРҚАНДИЙНИНГ ТАРЖИМАИ ҲОЛИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ 282-287

Turaeva Dilfuza Daminovna
OʻZBEK TILIDA OBRAZLI SOʻZLARNING SEMANTIK XUSUSIYATLARI 288-295

Mahmudova Nilufarxon Ravshanovna
LISONIY GRADASIYANING MORFOLOGIK, LEKSIK-SEMANTIK SATHDA PARADIGMA SIFATIDA NAMOYON BOʻLISHI....................296-305

Ashurova Maftuna Asqar qizi, Yuldoshev Rustam Dilshod ugli
LINGUOCULTURAL COMPARATIVE ANALYSIS OF IDIOMS IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES 306-311

Isroilova Manzura Jamolovna
FRANSUZ PUBLITSISTIK MATNLARDA KOMPARATIV FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING KOMMUNIKATIV TA`SIRI XUSUSIDA 312-317

Шамақсудова Саодат Хидоятовна
МАССМЕДИА АСПЕКТИНИНГ МЕДИАМАТН ШАКЛИГА КЕЛИШИДАГИ ЎЗИГА ХОСЛИКЛАР....................318-324

Шатова Ирина Юрьевна
ОСОБЕННОСТИ УПОТРЕБЛЕНИЯ ЛЕКСИКИ ПО РОДУ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЛИЦ В РУССКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ 325-330

Nortoyeva Nodira Muhammadaliyevna
FRAZEOLOGIK DERIVATLARNI KONTEKSTLARDA ISHLATILISHINING KOGNITIV ASOSLARI 331-335

Alimjanova Shohsanam Azamat qizi
KOʻP MAʻNOLI IBORALARNING KOGNITIV XUSUSIYATLARI 336-340

Турниязова Шахноза Нигматовна
МАТНДАГИ БОҒЛАНИШЛИЛИК ҲАҚИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР 341-347

Mamarasulova Iroda Jumanovna, Xojimetov Sa'dulla Jumanazarovich
INGLIZ ADABIYOTI TUSHUNCHALARINING XILMA -XILLIGI 348-352

Aminova Dilnoza Xikmatullayevna
THE IMPORTANCE OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN THE ORIGIN OF MILITARY TERMINOLOGY 353-358

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

Исломқулова Шоҳсанам Ваҳобжон қизи
ВРАЧНИНГ КАСБИЙ ЖАВОБГАРЛИГИНИ СУҒУРТА ҚИЛИШ ТУШУНЧАСИ ВА МОҲИЯТИ 359-365

Mamataliyev Toʻlqin Xushmamat oʻgʻli
OʻZBEKISTONDA MASOFAVIY TAʼLIM HUQUQIY ASOSLARINING SHAKLLANISHI 366-378

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Saidov Jur’at Sodirovich
MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA BOLALARGA TARBIYA BERISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 379-384

Yusupaliyeva Shaxnoza Hakimjanovna,
TEXNIK OLIY O‘QUV YURTLARIDA OO‘ZAKI NUTQ KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH USUL VA METODLARI 385-390

Таджиходжаева Эльвира Рашидовна
ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ МЕТОДОВ ИГРОПЕДАГОГИКИ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ 391-396

Тўрахонова Барно Турсунбой кизи
БЎЛАЖАК ПЕДАГОГ-ПСИХОЛОГЛАРНИ ТАРБИЯВИЙ ФАОЛИЯТНИ ТАШКИЛ ЭТИШГА ТАЙЁРЛАШНИНГ ДИДАКТИК ИМКОНИЯТЛАРИ 397-406

Ashurova Sitora Erkinovna
USING DIGITAL TECHNOLOGIES IN EDUCATION 407-412

Каримжонова Мунаввар Ибрагимовна
ХИЗМАТ ИТЛАРИНИ МАХСУС ЙЎНАЛИШГА ТАЙЁРЛАШДА УНГА ТАЪСИР ҚИЛУВЧИ ОМИЛЛАР ТАҲЛИЛИ (Божхона қўмитасининг Миллий кинология маркази мисолида)....................413-421

Xamirayev Rustam Abdirazakovich
VOLEYBOLCHILARDA HARAKAT SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHNING USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH 422-426

Хашимова Масуда Камилжановна
КОМПЛЕКСНЫЙ ПОДХОД К ПРОЦЕССУ НРАВСТВЕННОГО ВОСПИТАНИЯ НА ОСНОВЕ ИНТЕГРАЦИИ НАУК 427-435

Бердикулова Насиба Эркинжоновна
СОДЕРЖАНИЕ ПРИМЕНЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ И ИНТЕГРАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В НАЧАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ 436-442

Saidnazarova Gulshan Bolta qizi
AL-BUXORIYNING MA’NAVIY-AXLOQIY QARASHLARINI O‘RGANISH PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA 443-448

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари. -№ S/8 (3)-2023.
ISSN: 2181-1342 (Online)
https://scienceproblems.uz

09.00.00- Фалсафа фанлари

Omonturdiyev Orzu G‘afforovich
Samarqand davlat arxitektura-
qurilish universiteti o‘qituvchisi

INSONNING MA’NAVIY MOHIYATINI SHAKLLANTIRISHDA QADRIYATLARNING AHAMIYATI

Annotatsiya. Maqolada shaxsning ma’naviy rivojlanishi bilan ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy va madaniy jihatlarning ta’siri o‘rtasidagi bog‘liqlik ko‘rib chiqilgan. O‘zbekiston bugungi kunda boshqa davlatlar bilan faol rivojlanib borayotgan ma’naviy integratsiya aloqalariga alohida e’tibor qaratilmoqda. shu nuqtai nazardan a’naviy qadriyatlarni rivojlantirish, ulardan yurt manfaatlari yo‘lida foydalanish davr talabi ekani ta’kidlangan. Globallashuv sharoitida milliy va umuminsoniy qadriyatlar birlashib bormoqda, biroq bu milliy taraqqiyot va madaniyatga tahdid soluvchi salbiy jihatlar bilan birga keladi. Shunday ekan, milliy qadriyatlarimizni asrab-avaylash, o‘rganish va kelajak avlodlarga yetkazish muhim ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: shaxs, ma’naviy yuksalish, O‘zbekiston, yoshlar, madaniy qadriyatlar, globallashuv.

Omonturdiev Orzu Gafforovich
lecturer of the Samarkand State
Architectural and Civil Engineering University

THE IMPORTANCE OF VALUES IN THE FORMATION OF HUMAN SPIRITUAL ESSENCE

Abstract. The article examines the connection between the spiritual development of the individual and the influence of social, political, economic and cultural aspects. Particular attention is paid to spiritual integration ties, which Uzbekistan is actively developing with other countries at present. The article emphasizes that the development of spiritual values and their use in the interests of the country is a requirement of the time. In the context of globalization, national and universal values are merging, but this is also accompanied by negative aspects that threaten national development and culture. Therefore, it is important to preserve, study and pass on national values to future generations. The study of the role of national values in achieving global progress has both scientific, theoretical and socio-practical significance.

Keywords: personality, spiritual development, Uzbekistan, youth, cultural values, globalization.

Омонтурдиев Орзу Гаффорович
преподаватель Самаркандского
государственного архитектурно-
строительного университета

ЗНАЧЕНИЕ ЦЕННОСТЕЙ В ФОРМИРОВАНИИ ДУХОВНОЙ СУЩНОСТИ ЧЕЛОВЕКА

Аннотация. Статья рассматривает связь между духовным развитием личности и влиянием социальных, политических, экономических и культурных аспектов. Особое внимание уделяется духовно-интеграционным связям, которые Узбекистан активно развивает с другими странами в настоящее время. Статья подчеркивает, что развитие духовных ценностей и их использование в интересах страны являются

требованием времени. В условиях глобализации происходит слияние национальных и общечеловеческих ценностей, однако это также сопровождается негативными аспектами, угрожающими национальному развитию и культуре. Поэтому важно сохранять, изучать и передавать национальные ценности будущим поколениям. Исследование роли национальных ценностей в достижении глобального прогресса имеет как научно-теоретическое, так и социально-практическое значение.

Ключевые слова: личность, духовное развитие, Узбекистан, молодежь, культурные ценности, глобализация.

DOI: https://doi.org/10.47390/SPR1342V3SI8Y2023N23

Kirish

Shaxsning ma’naviy jihatdan yuksalishi ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy va madaniy omillar rivojlanishi bilan bog‘liqdir. Shu o‘rinda aytish joizki, hozirda O‘zbekiston jahon mamlakatlari bilan ma’naviy integrasion aloqalarni jadallik bilan amalga oshirmoqda. Shuning uchun har bir shaxsning mamlakat manfaati yo‘lida milliy va umuminsoniy qadriyatlardan yanada bahramand bo‘lishida o‘z ma’naviy borlig‘idagi qadriyatlarni takomillashtirib borishi davr talabidir.

Prezidentimiz Sh.Mirziyoyev ta’kidlaganlaridek “Biz yoshlarga doir davlat siyosatini hech og‘ishmasdan, qat’iyat bilan davom etiramiz. Nafaqat davom etiramiz, balki bu siyosatni eng ustuvor vazifamiz sifatida bugun zamon talab qilayotgan yuksak darajaga ko‘taramiz. Yoshlarimizni mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma’naviy salohiyatga ega bo‘lib, dunyo miqyosida oz tengdoshlariga hech qaysi sohada bo‘sh kelmaydigan insonlar bo‘lib kamol topishi, baxtli bo‘lishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etamiz” [1]. Ma’lumki milliy taraqqiyotimizning tarixiy-madaniy rivojlanishi, ijtimoiy-tarixiy qadriyatlarni shakllanish jarayonida o‘ziga xos o‘oyalar tizimi yaratilib borilgan. “Albatta, har qaysi xalq yoki millatning ma’naviyatini uning tarixi, o‘ziga xos urf-odat va an’analari, hayotiy qadriyatlaridan ayri holda tasavvur etib bo‘lmaydi. Bu borada, tabiiyki, ma’naviy meros, madaniy boyliklar, ko‘hna tarixiy yodgorliklar eng muhim omillardan biri bo‘lib xizmat qiladi” [2].

Adabiyotlar tahlili

Hozigi globallashuv jarayonida milliy va umuminsoniy qadriyatlarning uyg‘unlashuvi shiddat bilan tezlashmoqda. Shuningdek globallashuv jarayonlari insoniyat taraqqiyotining yangi modelini yaratishga hamda milliy davlatlarni o‘z rivojlanish yo‘llarini aniqlab olishga undamoqda. Shu bilan birga, globallashuvning milliy taraqqiyotga xavf solayotgan hamda milliy madaniyatlarning rivojlanishiga to‘siq bo‘layotgan salbiy jihatlari ham namoyon bo‘lmoqda. Bu hol milliy qadriyatlarni asrash, o‘rganish va kelgusi avlodlarga etkazish masalasini kun tartibiga qo‘yadi. Demak, global taraqqiyotda erishilishda milliy qadriyatlarning o‘rnini o‘rganish nafaqat ilmiy-nazariy, balki, ijtimoiy-amaliy ahamiyatga ham egadir.

Qadriyatlar ijtimoiy xususiyatga ega bo‘lib, kishilarning amaliy faoliyati jarayonida paydo buladilar va rivojlanadi. Inson yuq joyda biron narsaning qadr-qimmati ham bo‘lmaydi. Odatda qadriyatlar insonning turli sohadagi, avvalo, ishlab chiqarish, mehnat sohasidagi faoliyati uchun zarur bulgan va foyda keltiradigan narsalar, hodisalar va ma’naviy jarayonlar majmui bilan bogliq ravishda yuzaga keladi.

Insonning o‘zini qadriyat sifatida talqin qilish bilan uning qadri va shaxsiy darajadagi qadriyatlar tizimi to‘g‘risidagi masalalar bir-biridan farq qiladi. Bu borada taniqli qadriyatshunos olim Q.Nazarov shunday deydi: “- har bir inson, shaxsni qadriyat sifatida qarash

mumkin. Bunda insonning oʻzi, uning tabiiy-tarixiy jarayondagi mavjudligi, tirik jonzodlar orasida yagona ijtimoiy vujud ekanligi e’tiborga olinadi. Bu boradagi tahlil aniq insonga qaratilgan boʻlib, uni maxsus tadqiqot mavzusining ob’ektiga aylantiradi;

-insonning qadri, ya’ni uni ijtimoiy jarayonlardagi oʻrnini, atrof-muhit va boshqa kishilar uchun ahamiyatini, jamiyatdagi mavqei va boshqalarni tadqiq qilish ham mumkin. Bu boradagi tahlil insonning ijtimoiy-tarixiy ahamiyatini oʻrganishga asoslanadi;

- shaxsning ma’naviy olami, qiyofasi, qiziqishlari, talab va ehtiyojlari, faoliyati bilan bogʻliq qadriyatlar tizimini ham tahlil qilish mumkin, bunda asosiy e’tibor qadriyatlarning shaxsiy (alohida, yakka) darajada namoyon boʻlish shakllari va xususiyatlariga qaratiladi” [3].

Muhokama

Shaxs mustahkam iymon-e’tiqodga, oʻoyaga, insoniy fazilatlarga ega boʻlgan, Vatan, millat tuygʻusi bilan yashaydigan, oʻzida davr xususiyatlarini ifoda etadigan insondir. Jamiyat oʻz taraqqiyoti davomida vujudga kelgan muammolarini ifoda etadigan insondir. Jamiyat oʻz taraqqiyoti davomida vujudga kelgan muammolarni hal etish uchun shaxsning muayyan tarixiy tillarini yaratadi. Ma’lumki har bir oʻzgargan tarixiy sharoitda shaxsning mohiyatini va mazmunini yangicha tushunish zaruriyati vujudga keladi. Shunday ekan bugungi kunda Ozbekistonda shiddat bilan turli sohalarda olib borilayotgan islohatlar jarayonida fozil va barkamol inson shaxsini shakllantirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Shuning uchun mamlakatimizda ta’lim-tarbiya sohasida amalga oshirilayotgan tub oʻzgarishlar islohotlar oʻz oldiga ana shunday shaxs tipini shakllantirishni maqsad qilib qoʻydi.

Inson oʻz hayoti davomida tana va ruh ehtiyojlarini qondirishga intiladi. Tana ehtiyojlarini qondirish inson borligʻining zarur sharti hisoblanadi. Biroq hayotning ma’nosini faqat hayot ne’matlaridan koʻproq bahramand boʻlishda, tanani semirtirishda, lazatlanishda, boylikka ruju qoʻyishda, maishatparastlikda deb bilish insonning mohiyatiga ziddir. Bunday biryoqlamalik insonni tubanlikka olib keladi. Aksincha inson ruhining ijobiy xislatlar asnosida kamol topishi bilan unda ma’rifatparvarlik, odamiylik, odillik, rahm-shavqat, diyonat, vijdon, oliy himmatlik, vatanparvarlik, burchga sadoqatlik shakllanadi. Yuksak ma’naviyat insonni ruhan poklaydi, iymon-e’tiqodini mustahkamlaydi.

Yuksak ma’naviyatgina inson ehtiyojlarini oqilona qondirishga ijtimoiy adolat doirasida yashashga, saxiy va oliyhimmat boʻlishga olib keladi. Shu oʻrinda Birinchi Prezidentimiz I.A.Karimov ta’kidlaganlaridek “Biz xalqimizning dunyoda hech kimdan kam boʻlmasligiga, farzandlarimizning bizdan koʻra kuchli, bilimli, don ova albatta baxtli boʻlib yashashi uchun bor kuch va imkoniyatlarimizni safarbar etayotgan ekanmiz, bu borada ma’naviy tarbiya masalasi, hech shubhasiz, beqiyos ahamiyat kasb etadi. Agar biz bu masalada xushyorlik va sezgirligimizni qan`iyat va mas`uliyatimizni yoʻqotsak, bu ota muxim ishni oʻz holatiga, oʻzboshimchalikka tashlab qoyadigan boʻlsak, muqaddas qadriyatlarimizga ygʻoʻrilgan va ulardan oziqlangan ma’naviyatimizdan, tarixiy xotiramizdan ayrilib, oxir oqibatta oʻzimiz intilgan umumbashariy taraqqiyot yoʻlidan chetga chiqib qolishimiz mumkin” [2].

Shuningdek inson qadri uning ijtimoiy xususiyatlari, jamiyatda amalga oshirgan faoliyati, boshqalarga va atrof-muhitga munosabati, hatti-harakatining ahamiyati sifatida kamolotga etganligi, ijtimoiy xususiyatlarni oʻzlashtirib olganligi va ularni ma’naviy qiyofasida namoyon qila olganligida ham koʻrinadi.

Ma’naviy meros, tarixiy tajriba, an’ana va urf-odatlar – shaxs kamolotida axloqiy qadriyatlar darajasiga etishida tarbiya institutlarining oʻrni beqiyosdir.

Natijalar

Umuminsoniy va milliy ma’naviyatni harakatga keltiruvchi kuch, uning ijodkori shaxs ma’naviyati hisoblanadi. Shaxs ma’naviyati qanchalik yuksak boʻlsa, umuminsoniy va milliy ma’naviyat ham shunchalik umrboqiy boʻladi. Shaxs ma’naviyati har bir kishining oʻzini insoniyat farzandi, muayyan millat vakili, davlat fuqarosi deb bilgan holda oʻz vatani tuprogʻini, suvini, havosini va jamiki boyliklarini koʻz qorachigʻiday asrashlari, uning ozodligi-obodligi, ravnaqi, har bir fuqaroning huquq va erkinliklarini hurmat qilish, izzatini joyiga qoʻyish yoʻlida chin vijdon, imon, e’tiqod, sadoqat, ishonch, halollik, dovyuraklik, beoʻarazlik, hurmat, katta fidoyilik va aqliy teranlik bilan faoliyat olib borishga qaratilgan ichki ruhiy va aqliy olamining majmuiga aytiladi.

Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib, shaxs ma’naviyati:

birinchidan, hissiy va aqliy jihatdan oʻzining kimligini, ya’ni oʻzligini anglash, aniqrogʻi, qaysi odamning, millatning, Vatanning farzandi ekanligini idrok etish;

ikkinchidan, oʻzi mansub boʻlgan oila, millat, vatan bilan faxrlanish, gʻururlanish;

uchinchidan, oilasi, millati, Vatanining ravnaqi yoʻlida ilm olish, tarbiya topish hamda unga sadoqat, imon-e’tiqod bilan hizmat qilish;

toʻrtinchidan, har qanday insonning haq-huquqlarini hurmat qilish;

beshinchidan, ilm-fanni insoniyat rivojini ta’minlovchi, jafokash mehnat ahlining ogʻirini engil qiluvchi vosita deb bilish, shuningdek, ajdodlar xotirasiga chuqur hurmat bajo keltirish kabi bir qator ichki ruhiy va aqliy his- tuygʻular, qarashlar, teran bilimlar va hatti-harakatlarni oʻz ichiga oladi.

Shaxsning ma’naviy kamoloti jarayonida jamiyat, davlat, xalq, elat, millat, ijtimoiy guruh, jamoa, oila, ota-ona mavjud voqelikdan kelib chiqqan holda unga nisbatan bir qator axloqiy-ma’naviy, siyosiy-huquqiy, ma’rifiy-madaniy ahamiyatga ega boʻlgan talabalarni qoʻyadi va uni amalga oshirish uchun shart-sharoitlar yaratib beradi.

Shaxs avvalo inson, odam bolasi sifatida eng oliy qadriyat hisoblanadi. Uning ma’naviy kamoloti hozirgi kunda koʻp jihatdan umuminsoniy, milliy va shaxsiy qadriyatlarning ta’siriga, aks ta’siriga bogʻliq.

Qadriyatlar shaxs ma’naviy kamolotining barcha bosqichlarida komillik sari intilayotgan har bir kimsaning dunyoqarashiga oʻzining faol ta’sirini oʻtkazadi.

Xulosa

Shaxsning ma’naviy borligini tashkil etgan qadriyatlar qotib qolgan, dogmatik tuzulma emas. Chunki jamiyat sohalari doim rivlojlanishda, taraqqiyotdadir. Shaxs ma’naviy borligʻini va undagi qadriyatlarni oʻrganish, tuzilmasini, shakllarini tizimlashtirish va ularni jamiyat hayotida qanday oʻrin egallashi borasida quyidagi xulosalarga keldik:

birinchidan, ma’naviy qadriyatlar insonlarning talab va ehtiyojlari asosida aql-zakovat bilan yaratilgan, ularning tasavvuri, tafakkuri, kelgusi orzu-istagi, e’tiqodi, axloq qoidalarini oʻzida mujassam etgan, amaliy hayotda sayqal topgan ma’naviy boylik boʻlib, tarbiyaning tayanch vositasi hisoblanadi;

ikkinchidan, qadriyatlar tarixiy taraqqiyot bosqichiga ega, hayotda sinalgan, ijtimoiy taraqqiyotda ahamiyatli, avloddan-avlodga oʻtuvchi ijtimoiy hodisadir;

uchinchidan, qadriyatlar shaxs hayotida barqarorlikni taminlovchi, jamiyatni ontologik xususiyatini tashkil etuvchi majmuadir;

toʻrtinchidan, milliy oʻoya va uning tamoyillari qadriyatlarni shakllanishiga asos, ma’naviy zamin boʻlib xizmat qiladi;

beshinchidan, shaxsning ma’naviy borligʻidagi yangilanish xalqimizning tarixiy-madaniy tajribasiga, pozitiv ahamiyatga ega an’analari, tasavvurlari, ideallari va qadriyatlarga bogʻliq boʻlsa, ikkinchi tomondan, jahon tajribasidan oʻtgan, umuminsoniy boyliklarga aylangan, ijtimoiy taraqqiyot mezonlari, koʻrsatkichlari sifatida shakllangan qadriyatlarga bogʻliq boʻladi

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Mirziyoyev Sh.M Milliy taraqqiyot yoʻlimizni qat`iyat bilan davom etirib, yangi bosqichga kotaramiz. Toshkent-“Oʻzbekiston” -2007 y.
2. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – engilmas kuch. T.: Ma’naviyat. 2008 y.
3. Nazarov Q. Qadriyatlar falsafasi (Aksiologiya) Toshkent: Oʻzbekiston faylasuflari milliy jamiyat nashriyoti, 2004 y.
4. Тураев, Б. О. Синергетическое мышление в современном понимании / Б. О. Тураев, И. И. Ризаев // Культура и антикультура : Сборник статей Международной научно-методологической конференции, Тюмень, 23 июня 2022 года / Отв. редактор Л.Л. Мехришвили. – Тюмень: Тюменский индустриальный университет, 2022. – С. 181-185.
5. Qahramonovich H. N. Worthy descendants of the Samarkandians: enlighteners Jadids //World Bulletin of Social Sciences. – 2022. – Т. 13. – С. 37-40.
6. Ризаев И. И. и др. Коэволюционное развитие самоорганизации: взаимосвязь стабильности и нестабильности в социальной системе //Человек. Знак. Техника: II междунар. междисциплинар. молодеж. форум:[сб. ст.]/Самар. Федер. исслед. центр Рос. акад. наук, Самар. нац. исслед. ун-т им. СП Королева. – 2022. – С. 132-139.
7. Усмонов Ф. Н. Рациональность и традиция в развитии науки //Инновации в технологиях и образовании. – 2016. – С. 349-353.
8. Саматов Х. У. Парадигмальная сущность социально-экономической системы Узбекистана //Парадигма современной науки в условиях модернизации и инновационного развития научной мысли: теория и практика. – 2022. – С. 406-408.
9. Ризаев И. И. Проблемы либерализации общества в контексте глобализации //Онтологические и социокультурные основания альтернативного проекта глобализации.—Екатеринбург, 2021. – 2021. – С. 254-257.
10. Тураев Б. О. Онтология, гносеология, логика ва фан фалсафаси муаммолари' //Т.: Алишер Навоий номидаги¤ збекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, Б. – 2015. – С. 48-49.
11. Сафаров А. И., Ризаев И. И. Роль исторического сознания и исторической памяти в системе национального сознания //Культурное наследие и народное искусство: сохранение и актуализация в целях устойчивого развития общества. – 2022. – С. 297-303.
12. Мардонов, Р. С. Проблемы в инновационном развитии (на примере Узбекистана) / Р. С. Мардонов, И. И. Ризаев // Географические и экономические исследования в контексте устойчивого развития государства и региона : Материалы IV Международной научно-практической конференции в 2-х томах, Донецк, 10–11

ноября 2022 года / под общей редакцией Е. Г. Кошелевой. Том 1. – Донецк: Донецкий национальный университет, 2022. – С. 244-246.
13. Muhammadiev, Kh. Potentiality and virtuality in the philosophy of modern times / Kh. Muhammadiev // Theoretical & Applied Science. – 2022. – No. 3(107). – P. 1000-1004.
14. Кубаева Ш. Т. Развитие инновационного мышления в Самаркандской академии Улугбека //Universum: общественные науки. – 2014. – №. 5 (6). – С. 2.

SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V3SI8Y2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ S/8 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).